

Dotaz č. 6: Dobrý den, stále častěji se setkávám s dětmi, které již ve 4-5 letech hrají hry na počítači. V těchto hrách jde vše "snadno" - dům je rychle postaven, tráva posekána, kuň nakrmen. Dítě je pak přesvědčeno, že i v běžném životě jde vše tak snadno a když ne, má záchvaty vzteku, odmítá drobné činnosti dělat, protože mu to nejde. Jak tak malému dítěti vysvětlit rozdíl mezi hrou a skutečností? Děkuji.

Odpověď:

Děti a počítač - takové spojení vyvolává u mnoha rodičů ty nejhorší představy. Mají strach, že jejich děti nebudou mít přátele a ztratí smysl pro realitu. Bojí se, že je už nikdy nebudou zajímat hry, pohyb a sport. Pro jiné rodiče není nikdy příliš brzo, aby své děti seznamovali s počítačem. Posadí šestiměsíční dítě před speciálně pro mimina vytvořené programy v domnění, že jen tak bude vhodně připravené na současný moderní svět.

"Budoucnost patří počítačům!" Takovou větu poslouchají z jedné strany a z druhé zase: "Chraňme naše děti před nebezpečím počítačů a internetu!" Rodiče jsou na vážkách a kladou si otázku, kde je vlastně pravda. Ale ani odborníci na to nemají jednotný názor. Počítač se stal médiem každodenního života. A v budoucích desetiletích bude v našem životě sehrávat ještě větší úlohu. Pro děti je počítač jedním z médií volného času, která jsou v domácnosti k dispozici. Není jim méně známý než rádio anebo televize. Děti totiž nemají strach z techniky.

Obavy mnohých rodičů z toho, že když dítě seznámí s počítačem, stane se na něm závislé, jsou neopodstatněné. Výzkumy dokázaly, že malí počítačovní fanouškové v žádném případě v sociální oblasti netrpí. Většinou mají kamarády, sportují a vyznačují se touhou po vědomostech i v „reálném světě“. Důležité ale je vychovávat děti k smysluplnému a zodpovědnému využívání moderních médií. Rozhodující je, jak rodiče své děti uvádějí do počítačového světa a co spolu s dětmi na počítači dělají. Dětský software a od určitého věku i internet poskytují dětem výborné možnosti na učení a hraní.

Multimedialita - tedy možnost získávat informace různými způsoby - děti samozřejmě velmi oslovuje. Jednou jsou to obrázky, jindy krátké filmy, k tomu ještě texty, mluvené slovo, zvuky a tóny. Děti (a nejen ony) snáze pochopí komplikované obsahy, když jsou prezentovány i pomocí obrazu. Další význam spočívá v tom, že dětský software nabízí interaktivitu. Dítě si může samo určit, kdy se chce učit. Může se rozhodnout z vlastní vůle a svobodně. A dokonce si může samo zvolit i vlastní tempo. Klasická média, jako rádio a televize, svoje programy "chrlí" bez toho, aby zohledňovala tempo dítěte. Dobrý dětský hrací a učební software tedy pracuje bez tlaku na čas. Dítě může mezi tím snít a jít na dobrodružnou výpravu se svými počítačovými hrdiny.

Počítač buduje sebedůvěru. Počítač nehřeší, nekárá a nikdo se na vás nedívá, když uděláte něco nesprávně. Člověk může tak dlouho zkoušet, dokud se mu to nepodaří. Psychologové zjistili, že právě děti s poruchami pozornosti a učení při práci s počítačem "kvetou". Takové děti nepotřebují ani soucit, ani ohleduplnost, protože to posiluje jejich pocit, že jsou jiné, a oslabuje jejich víru ve vlastní schopnosti. V kybernetickém světě se svými vlastními zákony se dětem s poruchami učení dokonce líbí i takové činnosti, které v reálném světě prostě "nemusí". Například takové čtení a psaní. Počítač pomáhá i při práci s hyperaktivními dětmi. Takové děti vede i při hře s počítačem tak disciplinovaně, jak to při jiných činnostech nedokáží.

Od jakého věku smí být dítě u počítače?

V jakém věku bychom měli dítě seznámit s počítačem? Neměli bychom našim nejmenším ponechat dětství předtím, než vstoupí do složitého "umělého" světa, který jim možná vezme veškerou kreativitu? Nebo je hravý způsob práce s počítačem nutný už v mateřské škole? Zda ve dvou, ve třech nebo třinácti letech, záleží zejména na vás a vašem dítěti. Vhodné programy existují pro všechny věkové skupiny. Nezáleží ale ani tak na tom, kolik je dítěti let, ale co na počítači dělá. Dlouho vysedávat u počítače není vhodné ani pro tříleté, ani pro třináctileté dítě.

V USA existuje software pro děti od šesti měsíců. Děti se učí rozeznávat barvy, tvary a části těla. Ale stejně jako sledování televize, ani sezení před monitorem v tomto útlém věku není spojeno s pokroky v učení. Děti objevují svět lépe pomocí uchopení a osahání než přes mihotající se obrazovku.

Ve dvou třech letech se u dětí, které vidí rodiče sedět u počítače, projevuje zájem o tu "šedou krabici". Na kolenou dospělých mohou děti poprvé chytit myš a seznámit se s ní. Většinou jim stačí příležitostné výlety do digitálního světa. Existují i speciální dětské programy pro děti od dvou let. V nich mohou děti sledovat příběhy, které podporují rozvíjení paměťových schopností a koncentrace. Současně si zdokonalují motoriku při manipulaci s myší. To, zda posadit dítě v tomto věku k počítači, závisí na tom, jak velkou projevuje zvědavost. Má-li váš potomek velký zájem o počítač, potom nic nebrání tomu, abyste ho s ním seznámili a ukázali mu například klávesnici. Platí tu však několik zásad:

- Počítač by měl být jen jednou z možností, jak dítě zabavit.
- Zkušenost s hrami s jinými dětmi nemůže nahradit žádný počítač.
- A důležité je, aby mělo vaše dítě dostatek pohybu, ať už ve formě procházek, her nebo sportu.
- Půl hodinka před monitorem na začátek úplně stačí.
- Pro děti předškolního a školního věku existuje hodně programů. Děti si tak hravou formou mohou zopakovat to, co se ve škole naučily. Při dobrých hrách si ani nevšimnou, že se učí.
- Protože pestrý počítačový svět nemá nic společného se zaprášenými tabulemi, pachem křídly nebo zdviženým ukazováčkem.

Jaký je dobrý software pro děti?

Aby byl počítač pro děti médiem smysluplným, je třeba ho nakrmit. Čím? No přece kvalitním softwarem. Znamé postavy, přehledné sekvence her s různými nároky a porce hravého učení - to je úspěšný recept pro vydařený dětský software. Důležité je také, aby se dílčí úspěchy a pokroky daly ukládat do paměti. Hry a scény, které jsou pro děti oblíbené, si mohou kdykoliv zopakovat. I tím se počítač liší od klasických médií - rádia a televize.

Hodně rodičů by chtělo znát přesnou odpověď na otázku: Kolik času v jakém věku může dítě strávit u počítače? Takový recept ale neexistuje. Můžete se řídit jen několika všeobecnými pravidly a tipy pro styk s počítačem:

- Zajímejte se o to, co vaše dítě na počítači hraje. Nevyužíváte počítač jen k tomu, abyste měli od dítěte na několik hodin pokoj. Provázejte ho při získávání zkušeností s tímto médiem.
- Společně s dítětem hledejte vhodný software. Berte přitom ohled na hrací a učební cíle, které chcete hrou dosáhnout.
- Podívejte se, jak je dítě ve hře motivované. Při učení ve škole existuje jen "správně" a "špatně". Když však dítě řeší úlohu na počítači, otevře se mu nový svět a dítě je připravené ho objevovat. To dítě povzbuzuje.
- Ptejte se, jak je připravený materiál: Je ve hře nějaká rámcová činnost, při které dítě může využít svoji fantazii, nebo dítě přivítá jen jakýsi "matematický trenér", který zadává dětem příklady a vypisuje "správně" a "nesprávně"?
- Dávejte též pozor, aby nebyla hra na čas. Děti potřebují svoje vlastní tempo na řešení úloh.
- Podívejte se, z čeho si dítě po dobu hry může vybírat. Počítač zprostředkuje dětem pocit, že jsou brány vážně, když samy mohou rozhodovat, co budou hrát.

Jezdit autem, hladit lvy

Děti milují počítačové hry, protože v nich je všechno možné. Ovládají myš, tipují, kreslí, tisknou svoje díla a hrají si. Na rozdíl od televize je tu jedna zvláštnost: zde děti musí být samy aktivní. Mají dění ve svých rukou. Mohou způsobit, že písmenka budou tancovat nebo superhrdinové létat vzduchem, mohou jezdit autem nebo si vyprávět se lvy v Africe.

Další důvod, proč děti mají rády počítačové hry, je ten, že děti hledají výzvy - i při hrách. V počítačovém světě jsou vystavené novým komplexním úlohám, které musí řešit. A to dělají děti rády. Při dobrých hrách se přitom i všelicos naučí, často bez toho, aby si toho všimly.

Fantazie a skutečnost

Tak jako knihy i počítač nabízí svět fantazie a nechává nemožné stát se skutečným. Přitom ale zároveň nabízí možnost spojit svět virtuální se světem skutečným. Například když je předmětem počítačové hry život na venkovském dvoře, zvířata, příroda. Nejbližší nedělní výlet tedy můžeme naplánovat do přírody a ukázat dětem, jak vypadají a žijí skutečná zvířata. Důležité je, aby děti neznaly krávu jen jako fialovou Milku.

Je internet vhodný pro děti?

Mnohým rodičům se při slově internet hned vybaví sex, násilí a strašné věci, které mohou na naše nejmenší čekat na www stránkách. I zde však platí, že je důležité správně zacházet s médiem. Když dítě pozná zajímavé, jeho věku přiměřené stránky, pravděpodobně ho nebudou zajímat stránky pro dospělé.

Internet nabízí dětem a mládeži mnohostranné využití, například:

- Online výtisky novin a časopisů
- Tipy na učení, fóra, kde si děti a mládež vymění zkušenosti, nápady a rady týkající se školy a učení
- E-mailové přátelství v celém světě
- Stránky z oblasti různých vědeckých disciplín
- Online výukové programy
- Informace o různých zálibách dětí (zvířata, malování, příroda, stolní hry...)
- Online hry pro děti

Vidíte tedy, že děti určitě mohou využívat internet smysluplně. Ale... internet může být i nebezpečný.

Děti a mládež rádi experimentují. Hltají informace a jsou jimi ovlivňovány. Zvláště nebezpečné obsahy jako tvrdá pornografie, násilné scény nebo ideologické zaslepení (radikalismus, fašismus, satanistické názory, národnostní nesnášenlivost), mohou na děti působit škodlivě při formování jejich názoru na svět. I stahování a kopírování souborů, programů, hudby, filmů a her, které jsou chráněné autorskými právy, by mohlo vaše děti přivést k trestné činnosti. Povoleno jsou jen tzv. free verze. A aktuální je i téma úniku dat. Pozor, aby se z vašeho dítěte nestal hacker.

Jak tedy ochránit své dítě? dítě?

Dětská duše je zranitelná. Co tedy můžeme dělat, abychom ochránili naše dítě před nevhodnými a škodlivými internetovými obsahy? V zásadě platí, že děti musíme naučit zacházet s internetem zodpovědně. Vysvětlíte svému dítěti, jak je důležité dodržování pravidel na ochranu dat. To platí zejména tehdy, když se dítě dostane prostřednictvím internetu do kontaktu s cizími lidmi. Při psaní mailu, ale i chatování by se identifikace měla omezit jen na mailovou adresu nebo pseudonym. V žádném případě neuvádíme osobní údaje a informace.

S člověkem, se kterým si dítě chatuje, se může setkat jen po dohodě s dospělým, protože děti neumí rozeznat, zda má takový člověk dobré úmysly, nebo ne.

Před stránkami se škodlivým obsahem můžeme děti chránit tzv. filtrem. Jde o program, který blokuje stránky s předem určeným obsahem. Stačí zadat klíčová slova a stránka obsahující tato slova se nezobrazí. Děti jsou však vynalézavé a vědí, že tyto programy lze obejít. Vždyť zakázané ovoce chutná nejvíce. Proto je správné mluvit s dětmi o tom, co a proč je pro ně nebezpečné.

Když už si hrát chce, jaké hry vybrat?

Akční střílečky

Většinou jde o pouhé brutální střílení spojené s pohybem v prostoru. Vše je pochmurné a působí hororově - nic pro děti. Natož rozstříkující se krev a zabíjení ...

Názor odborníka: Když k takové hře dospěje postupně puberták, asi se to dá tolerovat spíše než u prvňáčka, či dokonce předškoláka. Když už, dbejte na výběr takových stříleček, kde je zapotřebí také taktizovat, přemýšlet - a to až pro děti po 12. roce věku...

Simulátory

V tomto případě dostanete „do rukou“ řízení nějakého dopravního prostředku - stíhačky, formule, tank, ponorky... Není to lehké a klade to nároky na přemýšlení i zručnost. Samozřejmě se většinou nevyhnete bojovým scénám, ale nejsou prvním plánem. Pro děti jsou i přes obtížné ovládání docela vhodné.

Sportovní hry

Představují ideální zábavu právě pro děti. Mezi nejoblíbenější patří NHL, NBA, FIFA, GOLF. Až na výjimky jsou bez násilí. Rozvíjejí sportovní taktiku, rychlost, odhad.

Nebude-li se většina pohybové aktivity dítěte odehrávat na obrazovce počítače, není třeba proti nim nic namítat.

Strategické hry

Jde většinou o hry, při nichž ovládáte určitý počet obyvatel, kterým stavíte obydlí, dáváte práci, dopravu, zábavu, ale i budoucnost a rozvoj... I když dojde většinou i na souboje s okolními obyvateli, jsou většinou méně krvavé. Pro rozvoj schopností je to dobrá volba. Nevýhodou je dobyvačný cíl hry a příliš mnoho času, který je třeba na hraní.

Arkády, RPG a logické hry

Ovládá se většinou jen jedna postava. Ta prochází složitým bludištěm nebo městem. Je třeba plnit různé úkoly, hádanky atp. U RPG her se často komunikuje s jinými postavami. Arkády jsou vhodné i pro menší děti. Na určité ploše musí plnit různé úkoly (sbírat hvězdičky, rovnat krabice, procházet bludiště, atd.). Vyberete-li vhodnou hru (prostředím, hrdinou a náročností), můžete ji pořídit i začátečníkům. Výhodou je, že je bude nutit hodně přemýšlet, drobnou nevýhodou opět větší časová náročnost.

Výukové hry

Programy ušité na míru věku dítěte, zajímavou formou „doučují“. Pokud vyberete titul příslušný věku, pak nemůžete udělat chybu. Úplně malé děti se mohou bavit s Krtečkem (vydal Albatros) nebo se Čtyřlístkem, větší potěšíte některým z našich tipů.

Závěr

Zakázat dětem počítač nebo je zcela izolovat od virtuálního světa internetu je v dnešní době nemyslitelné. Je přece jen na nás rodičích, aby umělý počítačový svět nenahradil úplně ten skutečný, aby děti trávily s počítačem jen přiměřenou dobu a aby jeho kouzlu úplně nepodlehly. Aby žily svůj skutečný život opravdu naplno.

Děti by se hraní počítačových her měly věnovat jen omezenou dobu. Je důležité, aby jim počítač nenahrazoval běžný život. Podle psychologa Jeronýma Klímeše jsou počítačové hry stále ještě novým fenoménem, který bude možné experimentálně vyhodnotit až po dlouhodobějším zkoumání.